

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СУТНОСТІ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА

THEORETICAL ASPECTS MANAGEMENT OF CURRENT ASSETS ENTERPRISE

Гаватюк Л.С.

кандидат економічних наук,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Захарчук І.О.

магістрант,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

У статті розкриваються основні наукові підходи до сутності поняття «управління оборотними активами» з позиції деяких науковців. Особлива увага приділяється значущості оборотного капіталу для безперервного процесу виробництва, що позитивно впливає на стан економіки загалом. Розглянуто основні етапи, що стосуються системи управління оборотними активами підприємства. Запропонована теоретична програма управління оборотним капіталом з акцентуванням уваги на основних проблемах та необхідних заходах для їх вирішення. Зазначені основні наслідки, що стосуються ефективної системи управління оборотними активами на підприємстві.

Ключові слова: оборотні активи, управління оборотними активами, джерела формування, наслідки впровадження системи управління оборотними активами.

В статье раскрываются основные научные подходы относительно сущности понятия «управление оборотными активами» с точки зрения некоторых ученых. Особое внимание уделяется значимости оборотного капитала для непрерывного процесса производства, что положительно влияет на состояние экономики в целом. Рассмотрены основные этапы, касающиеся системы управления оборотными активами предприятия. Предложена теоретическая программа управления оборотным капиталом с акцентом на основные проблемы и необходимые меры для их решения. Обозначены основные последствия, касающиеся эффективной системы управления оборотными активами на предприятии.

Ключевые слова: оборотные активы, управление оборотными активами, источники формирования, последствия внедрения системы управления оборотными активами.

The article reveals the main scientific approaches concerning the essence of the concept of «management of circulating assets» from the point of view of some scholars. Particular attention is paid to the importance of working capital for a continuous process of production, which in turn positively affects the state of the economy as a whole. The main stages concerning the management of current assets of the enterprise are considered. A theoretical program of working capital management with the emphasis on the main problems and necessary measures for their solution is proposed. The main consequences of the effective management of current assets in the enterprise are summarized.

Keywords: current assets, management of circulating assets, sources of formation, consequences of introduction of a management system of circulating assets.

Постановка проблеми. Вітчизняна економіка та підприємства, які в ній функціонують, у сучасних умовах господарювання потребують нових підходів до управління оборотними активами. Розвиток економіки залежить від ефективної діяльності підприємства, одним з основних аспектів якої є раціональне та виважене управління оборотними активами. Система управління оборотними активами останнім часом стає дедалі актуальнішою проблемою для багатьох вітчизняних підприємств. Більшою мірою це стосується розроблення та подальшого застосування ефективних підходів до управ-

ління оборотними активами, які би забезпечили стійкість фінансового стану підприємства.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Наукові підходи, що стосуються поняття «управління оборотними активами підприємства», висвітлено у працях провідних економістів, таких як О.С. Бондаренко, І.А. Бланк, Ю.О. Швець, А.М. Поддєрьогін, В.В. Ковальов, Н.О. Власова, З.В. Філатова, В.Г. Баранова, О.Б. Сукач та інші.

Метою статті є теоретичне обґрунтування сутності управління оборотними активами підприємства, основних етапів управління оборот-

ними активами, а також наслідків упровадження політики управління оборотними активами.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фінансовий менеджмент як управлінська діяльність з оцінки виробничих і фінансових напрямів діяльності господарюючого суб'єкта у контексті навколишнього середовища, організації грошових потоків підприємства, формування і використання капіталу, грошових потоків, необхідних для досягнення стратегічних і тактичних цілей розвитку підприємства, передбачає запровадження принципово нових форм і методів фінансової роботи, використання сучасних механізмів фінансового ринку. Використання методів і прийомів фінансового менеджменту сприяє збереженню стійких ринкових позицій підприємства. Базуючись на зіставленні певних фінансових результатів, розраховуючи відповідні фінансові показники, підприємство здатне оцінити ефективність свого господарювання, визначити власну частку на відповідному ринку, здійснювати стратегічне планування діяльності [10, с. 133].

У контексті фінансового менеджменту підприємства важливе місце належить управлінню його оборотними активами, складність якого залежить від таких умов, як:

- формування обсягу оборотного капіталу, що використовується в операційному процесі;
- формування різних видів активів за рахунок оборотного капіталу;
- прискорення обороту капіталу і забезпечення постійної платоспроможності підприємства [9, с. 55].

Фінансовий стан підприємства перебуває у безпосередній залежності від того, наскільки швидко засоби, які вкладені в активи, перетворюються в реальні гроші. Вивченням теми оборотних активів підприємства займалися багато вітчизняних та зарубіжних учених. У цій статті доцільним буде розглянути науковий підхід, що стосується такого поняття, як «управління оборотними активами», адже це дасть нам змогу більш детально зрозуміти його сутність (табл. 1).

Варто відзначити те, що такі фахівці, як З.В. Філатова, А.Г. Ротанова, Ю.О. Швець,

Таблиця 1

**Наукові підходи до визначення сутності поняття
«управління оборотними активами підприємства»**

№ з/п	Автор	Визначення поняття
1.	О.С. Бондаренко [3]	Обґрунтування відповідних управлінських рішень щодо трьох основних напрямів: 1) управління дебіторською заборгованістю; 2) управління грошовими коштами і поточними фінансовими інвестиціями; 3) управління запасами.
2.	В.Г. Баранова [1]	Сукупність відокремлених, але пов'язаних між собою елементів, що забезпечують цілеспрямований вплив на об'єкт управління шляхом реалізації функцій управління через використання комплексу методів управління з метою забезпечення належного рівня фінансової стійкості, платоспроможності та ліквідності підприємства.
3.	І.А. Бланк [2]	Формування необхідного обсягу і складу оборотних активів, раціоналізація й оптимізація структури джерел їх фінансування.
4.	Ю.О. Швець, А.В. Скворцова [11]	Система цілеспрямованих та узгоджених взаємозв'язків між суб'єктом та об'єктом управління шляхом реалізації функцій управління із використання сформованих методів, засобів, механізмів і фінансово-економічних інструментів аналізу, дослідження, перетворення пов'язаних між собою процесів розподілу, формування, використання, контролю оборотних активів і джерел їх фінансування за обсягом, структурою та складом за умови врахування внутрішніх та зовнішніх загроз та з метою підвищення рівня фінансової стійкості.
5.	А.М. Поддєрьогін [8]	Комплекс заходів, які спрямовані на забезпечення умов оптимізації та безперервного процесу збільшення їх обсягу, формування достатнього їх обсягу, раціональної структури й ефективної організації їх використання.
6.	В.В. Ковальов [5]	Визначення обсягу і структури поточних активів, джерел їх покриття і співвідношення між ними, достатнього для забезпечення довгострокової виробничої та ефективної фінансової діяльності підприємства.
7.	Н.О. Власова [4]	Складник фінансового й операційного менеджменту, що являє собою цілеспрямовану діяльність, пов'язану з визначенням величини оборотних активів, контролем за їх формуванням і використанням та створенням відповідних організаційних передумов
8.	З.В. Філатова, А.Г. Ротанова [10]	Система цілеспрямованої взаємодії між об'єктом та суб'єктом шляхом реалізації функцій управління із застосуванням методів, засобів та інструментів трансформації взаємопов'язаних процесів формування та використання оборотних активів.

А.В. Скворцова, В.Г. Баранова більше уваги приділили комбінованому визначенню поняття «управління оборотними активами», тобто розгляд його з позиції сукупності взаємопов'язаних елементів, які впливають на управління [1; 10; 11].

Інша група авторів (В.В. Ковальов, І.А. Бланк, А.М. Поддєрьогін) характеризують управління оборотними активами на підприємстві як цілісну систему заходів, що використовується для створення оптимальної структури оборотних коштів на підприємстві, а також визначення оптимальної структури джерел їх фінансування [2; 5; 8].

О.С. Бондаренко розглядає це поняття з погляду управління окремими його складниками, такими як управління запасами, управління дебіторською заборгованістю та управління грошовими коштами і їх еквівалентами [3, с. 67].

Отже, узагальнивши всі наукові підходи до вивчення сутності управління оборотними активами, можемо сказати, що система управління оборотними активами – це частина загальної фінансової стратегії підприємства, що полягає у формуванні необхідного обсягу і складу оборотних активів, їх фінансуванні й оптимізації структури.

Управління оборотними активами спрямоване на вирішення таких завдань, як:

1) формування достатнього обсягу оборотних активів із позиції забезпечення поточної платоспроможності;

2) оптимізація елементів оборотних активів, спрямована на виконання нормативів ліквідності;

3) ефективне використання оборотних активів для забезпечення прибутковості та рентабельності діяльності суб'єкта господарювання;

4) формування джерел фінансування оборотних активів з урахуванням вимог забезпечення фінансової стійкості.

Відповідно до завдань, які стоять перед підприємством щодо покращення складу та структури оборотних активів та джерел їх фінансування, існують етапи системи управління оборотними активами, які зазначені на рис. 1 [7, с. 98].

На першому етапі відбувається аналіз оборотних активів підприємства у попередньому періоді, що включає аналіз динаміки загального обсягу та складу оборотних активів підприємства; аналіз оборотності окремих видів оборотних активів у загальній їх сумі; аналіз рентабельності оборотних активів; аналіз основних джерел фінансування оборотних активів.

Другий етап характеризується вибором політики формування оборотних активів підприємства. З наукової позиції виокремлюються три принципові підходи щодо формування оборотних активів підприємства – консервативний, помірний і агресивний.

Третій етап передбачає оптимізацію обсягів оборотних активів. Така оптимізація повинна

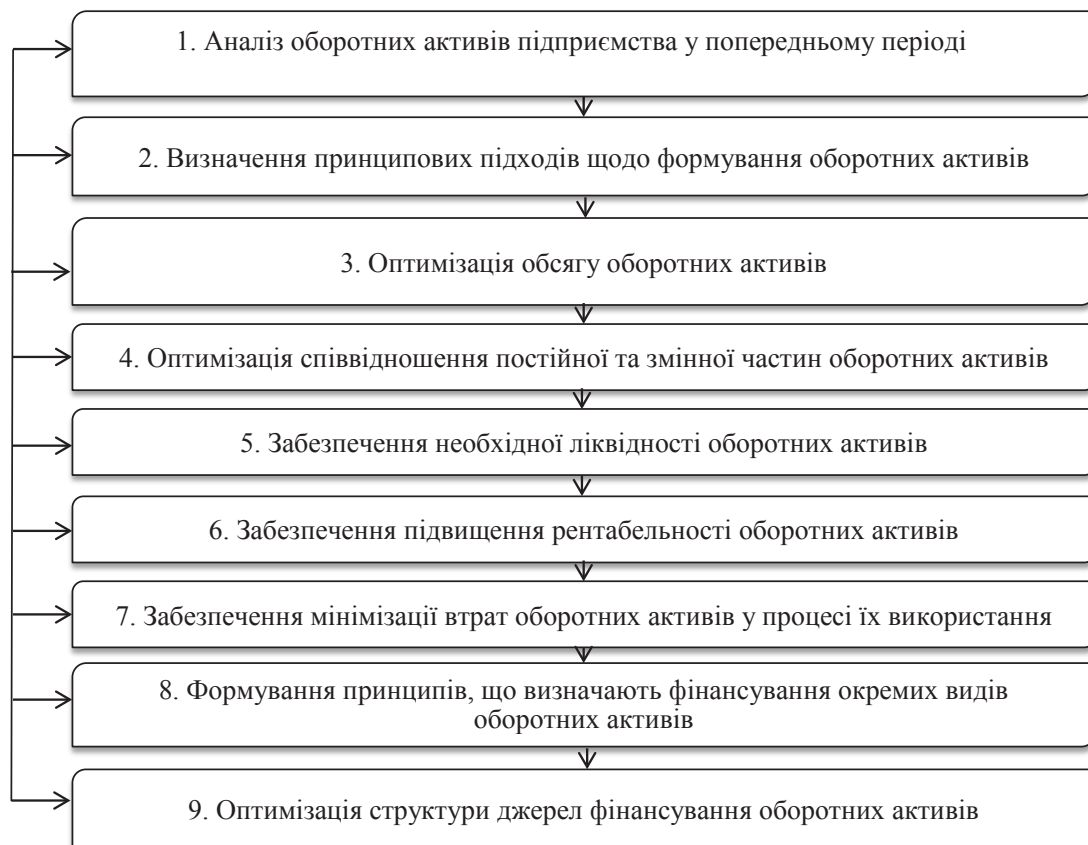

Рис. 1. Основні етапи системи управління оборотними активами

виходити з вибраного підходу до формування оборотних активів, забезпечуючи заданий рівень співвідношення ефективності їх використання та ризику.

На четвертому етапі відбувається оптимізація співвідношення постійної та змінної частин оборотних активів. Коливання в розмірах потреби в окремих видах оборотних активів можуть бути викликані й сезонними особливостями попиту на продукцію підприємства.

П'ятий етап характеризується забезпеченням необхідної ліквідності оборотних активів. Усі види оборотних активів тією або іншою мірою є ліквідними, крім витрат майбутніх періодів і дебіторської заборгованості.

На шостому етапі розглядається забезпечення підвищення рентабельності оборотних активів. Оборотні активи повинні приносити визначений прибуток під час їх використання у виробничо-збутовій діяльності підприємства. Сьомий етап забезпечує мінімізацію втрат оборотних активів у процесі їх використання. Усі види оборотних активів певною мірою схильні до ризику втрат.

Восьмий етап полягає у формуванні принципів, що визначають фінансування окремих видів оборотних активів. Виходячи із загальних принципів фінансування активів, що визначають формування структури та вартості капіталу, слід конкретизувати принципи фінансування окремих видів і складових частин оборотних активів.

Останній, дев'ятий етап передбачає оптимізацію структури джерел фінансування оборотних активів. На основі раніше визначених принципів фінансування у процесі розроблення системи управління оборотними активами фор-

муються підходи до вибору конкретної структури джерел фінансування, їх приросту з урахуванням тривалості окремих стадій фінансового циклу й оцінки вартості залучення окремих видів капіталу [3].

Здійснивши управління оборотними активами за цими етапами, як результат, отримуємо наслідки впровадження ефективної системи управління оборотними коштами. До них слід віднести:

- забезпечення безперебійної роботи підприємства;
- зниження обсягів вільних поточних активів, і, як наслідок, зниження витрат на їх фінансування;
- прискорення оборотності оборотних активів;
- максимізацію прибутку підприємства за збереження ліквідності.

Висновки. Отже, існує багато наукових підходів до визначення поняття «управління оборотними активами», і кожен науковець трактує це поняття по-своєму. На нашу думку, можна дати таке визначення поняттю управління оборотними активами: це частина загальної фінансової стратегії підприємства, що полягає у формуванні необхідного обсягу і складу оборотних активів, їх фінансуванні й оптимізації структури. Система управління оборотними активами на підприємстві містить у собі дев'ять основних етапів, дотримання яких буде слугувати ефектній діяльності підприємства, оскільки раціональне використання оборотних коштів буде вести до зміцнення фінансової стійкості підприємства, його платоспроможності, ділової активності та ліквідності.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Баранова В.Г. Теоретичні засади управління оборотним капіталом / В.Г. Баранова, С.М. Гоцуляк // Вісник соціально-економічних досліджень. – Одеса: ОДЕУ, 2008. – № 30. – С. 32–36.
2. Бланк І.О. Управління фінансами підприємств: підручник / І.О. Бланк, Г.В. Ситник. – К.: КНЕУ, 2006. – 780 с.
3. Бондаренко О.С. Методологічні основи управління оборотними активами підприємств / О.С. Бондаренко // Інвестиції практика та досвід. – 2008. – № 4. – С. 40–44.
4. Власова Н.О. Управління оборотними активами в підприємствах роздрібної торгівлі: монографія / Н.О. Власова та ін. – Харків: ХДУХТ, 2014. – 258 с.
5. Ковалев В.В. Фінансовий менеджмент: теорія і практика / В.В. Ковалев – М.: Проспект, 2014. – 1104 с.
6. Налукова Н.І. Управління нематеріальними активами суб'єктів підприємництва: дискусійні аспекти та проблеми ідентифікації / Н.І. Налукова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/natural/Nvuu/Ekon/2013_40/statti/1_6.html
7. Омелянович Л.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Л.О. Омелянович, О. В. Чайковська, Г. Є. Долматова та ін. // Донецький національний ун-т економіки і торгівлі ім. Михайла Туган-Барановського. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Донецьк: ДонНУЕТ, 2008. – 281 с.
8. Поддєрьогін А.М. Фінансовий менеджмент: підручник / Кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. – К.: КНЕУ, 2008. – 536 с.
9. Сукач О. Підходи щодо управління оборотними активами підприємства / О. Сукач // Економічні науки. – 2016. – № 36. – С. 70–71.
10. Філатова З.В. Напрямки формування системи управління оборотними активами підприємства / З.В. Філатова, А.Г. Ротанова // Проблеми підвищення ефективності інфраструктури: зб. наук. праць. – 2011. – Вип. 29. – С. 330–335.
11. Швець Ю.О. Управління оборотними активами підприємств / Ю.О. Швець, А.В. Скворцова // Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент. – 2015. – № 13. – С. 127–130.